

sedi, ktere učenci 2. razreda že morejo umeti. Če ravno ima ta knjiga nekaj nalog v nemški besedi, rabi se vendar lahko v slovenskih šolah; veljá pa brošurana 8 kr.

O 3. in 4. knjigi: „Anleitung zum Gebrauche des ersten und zweiten Rechenbuches“ pa ni treba kaj govoriti, kajti tú pa že skoraj naslov imenuje res njihov zadržaj. O obeh se nahaja še enkrat tvarina prvih knjižic in zraven pa za učitelja navod, kako naj otroka uči rabiti njegovo malo računico. Zadnji dve knjigi ste terdno vezani; ena veljá 20 kr., druga 25 kr. Vse opisane knjige se dobé pri ljubljanskih bukvarjih. *)

L.

Ogled po šolskem svetu.

Iz Černomlja. (Konec.) O drugi točki: „Kako naj učitelj učence napeljuje, da bodo reči v naravi prav in na korist ogledovali in premišljevali“, govori g. P. Borštnik: Če hočemo deco napeljevati, da bo naravo in njene moči na korist premišljevala in kasneje tudi to prav cenila, moramo ji naravske zaklade počasi in mlademu umu in mišljenju primerno kazati in razlagati. Naj prvo je treba otročje in sploh človeške nagone poznati. Poglejmo dete v maternem naročju — vendar že malo večje — ko zagleda mnogobarvano cvetko, svetlo kovino, ali rudeče sadje, precej bo ročice stegovalo po omenjenih rečeh. Ako se pa detetu dá, kaj bode učinilo, vidimo, da naj prvo v usta nese; ako je za jed, je nekoliko, ako pa ni, pa kmali zaverže. Tukaj se vidi, da sta že v mladem človeku dva nagona: prvi, da hoče v svoj prid obrniti, drugi pa, kar zanj ni, popolnoma pokončati ali pa za malo vrednost obrniti. Ravno tako je kasneje. Poglejmo dečka, ki na pašo hodi in najde lepo mlado drevo, ktero bi bilo čez nekaj let lepih denarjev vredno, on ga pa — tebi nič meni nič — za piščalko omaji ali pa za palico poreže. Po cesti pride kramar, najde tam knjige, morda kake zdravilne, ali zgodovinske, ali kake potopisne, ktere knjige so v rokah omikanega moža pravi biser, kaj pa bi kramar, ki morda še brati ne zná, z njimi storil? Morda bi jih pogledal, če so zanj, ali ne, ali jih bi pa kratko malo raztergal in za škernice ali zavitke porabil. Zakaj bi dete cvetlico razčesalo in proč hitelo? zakaj bi deček drevesce pokončal? zakaj bi kramar knjigo raztergal? Zato, ker bi po njihovih mislih te reči ne bile kaj vredne. Učitelj mora prvi nagon prav gojiti, ter detetu vrednosti narave prav in primerno kazati, drugi nagon pa zatirati; da dete, akoravno ne vé nobene koristi o tej ali unej stvari, je vendar malomarno ne pokončá. Modremu učitelju se prilika veliko pot

*) V idrijski štirimrazredni ljudski šoli bodo že letos rabile se te knjižice. Pis.

ponudi naravske reči z vspehom razlagati, n. pr.: Učenec je zatožen, da je sadne cepiče pokončal; tukaj naj mu učitelj razjasni, koliko bi bila drevesca vredna, kedar bi bila zrastle, kako bi bilo krasno videti lepo zeleno listje, belo-rudeče cvetje in jeseni lepo rumeno rudeče sadje, kako bi bilo sadje sladko, kako bi bilo prijetno v hladu pod drevjem počivati itd. (To malim učencem; pri večjih gré pa ta reč še dalje, postavim tako-le): Kdo dela, da dobi drevje zeleno listje? lepo belo rudeče cvetje? Otroci bodo navadno odgovorili: „Bog“. Zdaj bi marsikdo mislil, da se ne more več dalje. Učitelj lahko vpraša: Kdo nam dá kruha? kaj ne tudi Bog? Ali nam pa Bog meče kar pečen kruh z nebes? Ne, mora se pridelovati, mora se sejati, mleti, peči itd. Vidite, Bog sicer vse daje, toda po narodu. Potem naj učitelj govori o različnih gazih, persti, rudah, vodi itd., lahko pové, kateri gaz dela, da sadje sladko, vino močno postane, katero perst to ali uno žito ljubi, pripoveduje se jim o življenji rastlin, o človeškem življenji itd. Zmožnemu učitelju se taka pot sama kaže. Ko učenci to razumejo, naredili so že velik korak v naravo, znali bodo streči rastlinam, živalim in sami za svoje zdravje skerbeti. Razlaga se jim tudi lahko glas, luč, elektrika, gorkota itd. Gorkota, postavim, tako-le: Zakaj ste radi po zimi pri peči? Zato, ker je gorko. Kaj pa je gorkota? ste jo že videli, slišali ali duhali? Ne. Pa čutili ste jo, kaj ne? Da. Pomnite si tedaj, gorkota je v naravi živelj, ki se ne vidi, ne sliši, ne okusi, ne duha, ampak le občuti. Gorkota se pa naglo poskrije, in to dela po letu velike premembe vremena, dež, točo, viharje, po zimi pa mraz in sneg. Gorkota je pa razvezana in nerazvezana, v lesu, zemlji, rastlinah je nerazvezana, v živalih je pa razvezana, to se čuti. Gorkota se dá pa razvezati ali zbuditi. Potipaj desko, kaj ne, da je merzla? Vzemite pa drug les, in dergnite ob desko; kaj ne, deska postaja gorka, glejte gorkota se zbuja. Bolj ko se dergne, bolj se gorkota zbuja, in na zadnje se les vneme, tako si tudi divji ogenj delajo. Ako imaš merzlo roke, tudi eno ob drugo dergneš, da se ogreješ. Solčni žarki se dergnejo ob zrak, in v zraku gorkoto zbude, zato je v dolinah gorko, ko po gorah, ki gredo žarki v doline skozi gostejši zrak, tedaj se bolj dergnejo. Gorkota se lahko še bolj razlaga, postavim, katere reči se popred ogrejejo, katere delj časa gorkoto ohranijo, da se bodo vedeli primerna stanovanja omišljavati itd. Tako učimo deco in sebe naravo prav spoznavati, zakaj v nji so obilni nam in mladini koristni zakladi, kedar bode naša deca šolo zapustila, da bo za djansko življenje kaj dobička s sabo prinesla. To bo tudi nam učiteljem dajalo čast, kajti ako je že lepo za-se znati, še lepše je drugemu dajati, t. j. drugega učiti znati. Učitelj naj bo kakor čebela, ktera hrane po cvetlicah nabira, jo potem strupov v svojem žledcu čisti in tako daje čisto, zdravo in sladko medico. Tudi učitelj naj si naukov nabira, jih v svoji pameti prekuha in tako mladini podaja pripravne, koristne; potem bodo morda zginile navadne misli visokih in nižih gospodov, ki terdijo, da učitelji znamo samo mali „abc“ in še vedno gojejo: „Ei, was weiss ein Dorfschullehrer“!

G. A. Jeršinovic: Učitelj naj že v prvem razredu lahko učence vadi, reči v naravi na korist ogledovati in jih premišljevati. To se naj boljše godi, ako učitelj pri priložnostih, ko otroci v „Abecedniku“ beró in izrekujejo imena živali, rastlin in rud, jim reči, ako je mogoče, v naravi pokaže, ako ne, pa saj v podobah in poprašuje in pripoveduje, kakošna je ta reč, kje živi, kje raste, kje se nahaja, čemu da je itd. Tako jih bo umno napeljeval, da bodo vsako reč dobro premišljevali in ogledovali, in ko si bodo otroci to zapomnili, naj jim učitelj daje primerne naloge, ktere naj sami pismeno izdelujejo, kar se vé da se le od bolj odrasčenih more tirjati. Z učenci tretjega posebno pa četrtega razreda naj učitelj zopet druge naravne reči premišljuje in razlaga, kakor: sonce, mesec, zrak, blisk, grom, točo, dež, gorkoto itd., posebno kedar o teh stvaréh v berilih beró. Otroci bodo o teh rečeh dobili popolni zapopadek, in ne bodo kot odrasčeni — kar se še zmirom sliši — terdili, da točo copernice delajo, in da jim lahko duhovni vbranjijo, ker so černo šolo študirali i. t. d.

G. Borštnik dostavlja, da bi bile take vaje v prvem razredu tudi takrat prav dobre, preden učenci bukvice v roke dobé in bi bilo to izverstvo za kazavni poduk.

Po teh nasvetih in pogovorih o prvi in drugi točki pride na dnevni red tretje vprašanje, namreč: „Koliko bi šolstvu in učiteljstvu koristilo, ako bi se učitelji večkrat obiskovali in k šolskim spraševanjem hodili?“

G. J. Schiller pravi: Šolstvu bi koristilo veliko, ako bi se učitelji večkrat med seboj obiskovali. Marsikteri iz med nas bi videl, po katerih načinih ta ali uni učitelj svojim učencem podaja vednosti, kako se trudi, da bi to, kar jim pripoveduje in razlaga, ali kar sami berejo, tudi razumeli in si napametovali. Poslušá in gledá ga, ter si to, kar je bolj metodičnega in praktičnega zapomni in potem pri svojih učencih porabi, in bo tako uno metodo s svojo združeval. Pri vsakem tovaršu ali sodelavcu se vidi nekaj dobrega, in če se to sklene, pripomore k celoti in šolstvu veliko koristi. Pri tem vidi, kako lep red obderžuje v šoli, kako otroci pazljivo poslušajo, pri drugem zopet, kako je poterpežljiv, nevtrudljiv itd., pri vsakem se vidi, sliši in nauči kaj novega in koristnega. Tudi pri slabem učitelju se lahko človek kaj nauči, ker vidi napake, in potem se potrudi, da sam takih ne dela; kajti oči družega vidijo bolj, ko tistega, ki jih nosi. In če kterelega vidi, da se mu noče po sreči in z vspedom iziti, lahko mu pokaže boljšo pot, ga opomni na napake in za to naj mu bo sobrate hvaležen, kar tudi pametnež stori, in to bo šolstvu veliko koristilo, sej nas je že tudi metodika v pripravnišnici opominjala in učila, da naj se učitelji večkrat obiskujejo, ker se more le z združenimi močmi kaj vspešnega doseči.

Da se pa učitelji ne moremo pogostoma shajati, to nam pové naš žep, tedaj bi bilo jako potrebno, da bi se saj pri šolskih spraševanjih — dokler so še — shajali, ker takrat se vidi, kaj učitelj vé in zná, koliko in kako svoje šolarje med letom uči, sej pravijo, da so očitne skušnje le za učitelja, ne pa za otroke, da pokaže

svoje zmožnosti, svojo metodo in prizadevnost. Učiteljstvu bi pa koristili večkratni shodi v tem, da bi si vedno zvesti tovarši ostali, da bi v vsem eden drugzega radi podpirali in sosebno v sedanjih časih učiteljske zadeve skupno zastopovali.

Dobro je, ako se učitelji v vsem spoznavajo in soznajajo, potem so tudi veseljši in veliko lažje dolžnosti svojega stanú spolnujejo in tužnosti za nekoliko časa pozabijo. Pri vsakem učiteljskem shodu se pomenkova o šolskih zadevah, poprašujejo eden drugzega o tej ali oni reči, kako ta ali uni svojo nalogo z manjšim trudom doveršuje itd., se spodbujajo k stanovitnosti in delavnosti, in tako eden od drugega pomoči zadobé. Ko so pa važnejše reči doveršene in pretresene, podajo se tudi skupno telesno okrepčat, in tudi tukaj — v društvu — vse bolj diši, kakor samotapcu. In ko si potem k slovesu roke podajajo, gre vsak vesel proti svojemu domu s terdnim sklepom, da bo omenjene pedagogične skušnje sebi in svojim učencem v prid obračal, in da si bo vedno prizadeval šoli in učiteljstvu koristiti.

G. M. Stanonik: Moj predgovornik je rekel, da so spraševanja za učitelja, da tu pokaže, kaj vé in zná, a jaz terdim, da to ni res, spraševanja so za učence, učenci naj pokažejo, koliko so se naučili. *Bodo le vsako leto spraševanja za učitelja?* Učitelj je svoje spraševanje v pripravnišnici dostal. Dobro je pa, ako se učitelji obiskujejo, kajti tudi slepa čiba včasih zerno najde, in tudi še tako slab učitelj ima kaj dobrega in posnemavrednega na sebi, in tudi v vsakem kraju se vidi kaj posebnega. Ako bi se učitelji obiskovali, spodbudalo bi to tudi bolj nemarne učitelje k pridnosti in k redu; učitelji pa o šolstvu tudi več umejo, kakor marsikteri učeni gospod; le škoda, da smo vedno s finančnim ministrom v sovraštvu, da ne moremo tudi bolj pogostoma k učiteljskim zborom hoditi.

G. J. Kolbezen: Da so učiteljski shodi na vse strani koristni, ni dvomiti, kajti večkrat ko se učitelji snidejo, bolj spoznavajo eden drugzega po osebnosti, po mnenju in vedenju, učen ni nihče iz nebes padel. Ako se učitelji večkrat shajajo, učé se eden od drugzega koristí, in potem tudi lahko mladež na korist podučujejo. To potrebo je spoznalo tudi ministerstvo, zato je postavilo okrajne šolske oglednike, in poduk, ki ga je razglasil minister bogočastja in uka 18. maja 1869, s št. 140; tu zapazim tudi med drugim, da mora šolski oglednik okrajne šolske zборе sklicovati, in tudi še vse to pri šolah storiti, kar mu o tem še posebej naroči poglavar okrajne ali deželne šolske gosposke.

Kar prvo točko zadeva, sem prepričan, da je naš dosedanji g. oglednik malo storil, še tam, kjer je več učiteljev pri eni šoli, ni se z njimi v skupnem zboru pogovarjal, kakor je imel dolžnost. To sem zapazil, ko je našo domačo šolo inšpiciral, kajti njegova inšpekcija vseh štirih razredov je pervikrat pol ure in drugo pot komaj eno uro trajala. Akoravno stoji v njegovi instrukciji, naj javne in zasebne šole obiskuje in ogleduje, kolikorkrat je mogoče, on pride pa v naš kraj vsako leto samo enkrat ogledovat. Res je to, da je predeleč od nas, torej naj bi tudi deželni šolski svét nasvetoval si.

ministerstvu sposobne može našega okraja. Ako se mora že plačevati, mora se vediti, zakaj se plačuje. Toliko bolj je pa potrebno, da je v okraju oglednik, ker on bolj navade in šege okraja pozná, kajti Belo krajno mejijo Gorjanci in Kolpa in tù prebiva čez 30.000 duš. Nadalje sem tudi v „poduku“ čital: „Oglednik ima pravico in tudi dolžnost, da učiteljem svetuje v didaktično-pedagogičnih rečeh in da vse, kar na tej strani slabega zapazi, precej na mestu ustmeno odpravi“, in tudi te dolžnost ni storil, ker to priča njegova okrožnica, ki zdaj vandra po Beli krajni.

Kar zadeva drugo točko, tudi vem, da je ni dopolnil. Hoče morda on zdaj s svojo okrožnico vse dobro storiti, ktera le samo graja? Da pa končam in morda preveč kterega ne razžalim, dostavljam le še to: „Ako hočeš, da se resnica spozná, moraš čuti oba zvoná“.

S tem se končajo pogovori o teh treh točkah.

Učitelj Juvan nasvetuje potem, da bi se §. 16. društvenih pravil preuredil in glasil: „Nepravi ali podporni, dopisujoči in častni udje imajo vse pravice pravih udov, le voljeni ne morejo biti“, izpusti se tedaj „voliti ne smejo“. Nasvèt ta se enoglasno sprejme.

Iz Ljubljane. Minister za bogočastje in nauk je na podlagi šolske postave o nadzorstvu od 25. febr. 1870 imenoval za šolske nadzornike na Kranjskem:

za okraj ljubljanskega mesta gimnazijskega vodja v Ljubljani Jakoba Smoleja;

za okraj ljubljanske okolice poglavitnega učitelja c. k. izobraževalnice za učitelje v Ljubljani Leopolda viteza Gariboldita;

za kamniški okraj ljudskega učitelja v Ljubljani Mat. Močnika;

za litijski okraj fajmoštra v Šentvidu pri Sitičini Matija Kulavica;

za kerški okraj dekana v Leskovici Edvarda Polaka;

za novomeški okraj korarja v Novem mestu Karola Legata;

za črnomeljski okraj dekana v Semiču Antona Aleša;

za kočevski okraj dekana v Kočevskem mestu Josipa Novaka;

za logaški okraj učitelja rudarske šole v Idriji Feliksa Stegnarja;

za postojnski okraj šolskega ravnatelja v Vipavi Luka Hitija;

za kranjski okraj gimnazijskega učitelja v Kranji Franceta

Krašana in

za radoliški okraj gimnazijskega učitelja v Kranji Mihaela Žolgarja.

— V okrajno šolsko svetovalstvo so izvoljeni ti - le zastopniki šole: V šolskem okraju Novomesto O. Sigismund Jeraj, vodja in katehet frančiškanske glavne šole v Novem mestu in g. Alojzi Jeršè, učitelj v Šentlovcu; v šolskem okraju Kočevje g. Lovrenc Dovžan, učitelj glavne šole v Kočevji in g. Jožef Erker, učitelj pri Stari cerkvi na Kočevskem; v šolskem okraju Postojna g. Jožef Barle, učitelj glavne šole v Vipavi in g. Karol Demšar, učitelj v Senožečah.

— Odbor učiteljskega društva za Kranjsko je imel 10. t. m. tretjo sejo. Na versti je bilo: 1) predlog o prošnji za izboljšanje materialnih zadev ljudskih učiteljev na Kranjskem; 2) nasvèt o razpošiljanju knjig iz društvene knjižnice; 3) zapopadek novega imenika ljudskih učiteljev na Kranjskem. O prvem predlogu se določi, da

bode odbor uč. društva precej, ko se zopet skliče deželni zbor, slavni odbor deželnega zbora prosil, da naj konečno dožene pravne razmere ljudskih učiteljev na Kranjskem. O razpošiljanju društvenih knjig in časopisov ne more drugače biti, da naj si udje sami pri knjižničarju izposojujejo in vračajo knjige in časopise, ki jih potrebujejo. Zapopadek novega imenika bode ta-le: 1) kratek koledar ali pratika za učitelje; 2) šolske oblastnije, deželno, okrajno in krajno šolsko svetovalstvo; 3) vse ljudske šole na Kranjskem; 4) abecedni imenik vseh učiteljev na Kranjskem s pristavkom, kje in kdaj je kdo rojen in kdaj je stopil v prvo službo; 5) šolske postave: o šolskem nadzorstvu, učni red za Kranjsko, postava za deželne in okrajne uč. zборе i. t. d.; 6) učiteljsko in vdovsko društvo; 7) posebni šolski dobrotniki in 8) društvena knjižnica. Naposled se določi, da naj se razpiše to-le

darilo 50. gold. za naj boljši kratki spis

o naravoslovji ali fiziki za učence v ljudski šoli v obsegu treh tiskanih pol, s posebnim ozirom na obertnijstvo in gospodarstvo. Spis mora biti jedernat, izviren in labkoumeven za šolsko mladost. Rokopisi naj se pošiljajo odboru uč. društva za Kranjsko zadnji čas do konec šolskega leta 1871. Darilo se bode izplačalo pri jesenskem občnem zboru uč. društva v Ljubljani.

— Iz društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem. Plačali so naslednji gg.: Janez Kogej, učitelj na Brezovici, 6 gl. za l. 1871.; Janez Zupanec, učitelj v Št. Rupertu, 6 gl. za l. 1871.; Ignaci Boehm, učitelj v Kočevji 60 gl. vstopnine in 10 gl. za l. 1871.; Matej Kračman, učitelj v Žalni, 4 gl. za l. 1870. in 2 gl. za l. 1871.; v. č. g. France Lesjak, pogl. učit. v izobraževalnici v Ljubljani, kot darilo za l. 1870. 3 gl.; Gregor Arko, učitelj v Trebnem, 3 gl. za l. 1870.; Karol Demšar, učitelj v Senožečah, 5 gl. za l. 1870.; Kaliger Janez, uč. v Šmarjeti, 15 gl. za l. 1868., 1869. i 1870.; Leopold Suhadobnik, uč. v Šmartnem pod Šmarno goro, 13 gl. 50 kr. vstopnine; Jakob Ukmar, uč. v Mošnjah, 8 gl. za l. 1866. in 1867.; Šimon Lomšek, uč. v Cerkljah, vsega skupaj 23 gl. kot dodatek za 5 let in letni donesek za l. 1870.; Leopold Cvek, uč. na Verhniki, 25 gl. na vstopnini; Lovrenec Kušlan iz Slavine 5 gl. za l. 1870.; France Peruci, uč. s Stopič, 5 gl. za l. 1870. Poslal je tudi 6 gl. g. Lovrenec Arko iz Zagorja pri Savi za l. 1871.

— Učiteljsko društvo za Kranjsko. Plačali po 1 gold. so ti-le gg.: Jernej Čenčič iz Št. Jurja pri Šmarji, Juri Adlešič iz Kamnika in Franc Golmaier iz Doba. Vstopnino so plačali gg.: France Kokalj, Janez Zima in Anton Vizjak. Za leto 1871. je plačal 1 gl. g. Lovrenec Arko iz Zagorja pri Savi.